

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av virke från mangårdsbyggnaden på Brok 2:3, Kållekärr på Tjörn, Bohuslän

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2024). *Dendrokronologisk analys av virke från mangårdsbyggnaden på Brok 2:3, Kållekärr på Tjörn, Bohuslän*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2024:19). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

9 Februari 2024

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2024:19
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV VIRKE FRÅN
MANGÅRDSBYGGNADEN PÅ BROK 2:3, KÅLLEKÄRR PÅ TJÖRN,
BOHUSLÄN

Uppdragsgivare: Iver och Grit AB, Brok 15, 471 93 Kållekärr, org. nr 559060-6520

Kontaktperson: Anita Einarsson, anita.einarsson@icloud.com

Område: Tjörn **Prov nr:** 19640-19659 **Antal Prov:** 20

Dendrokronologiskt objekt: Prover från mangårdsbyggnaden. Takstol (19640-19642), Vägg ej syd (19643-19645), vägg syd (19646-19659). Prov 20-21 saknas.

Resultat:

Dendro nr:	Provnr	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Egenålder ±10
19640	1	Gran	59	W	1916	V 1916/17	80
19641	2	Gran	68	Ej W	1913	E 1913	100
19642	3	Gran	61	W	1916	V 1916/17	80
19643	4	Gran	64+ew	W	1798	Sommar 1799	85
19644	5	Gran	85	W	1798	V 1798/99	105
19645	6	Gran	62	W	1916	V 1916/17	90
19646	7	Gran	72	W	1798	V 1798/99	90
19647	8	Gran	44	B W	1916	V 1916/17	65
19648	9	Gran	50	B W	1916	V 1916/17	70
19649	10	Gran	156	W	1798	V 1798/99	170
19650	11	Gran	47	B W	1916	V 1916/17	65
19651	12	Gran	41	W	1916	V 1916/17	60
19652	13	Gran	42	B W	1916	V 1916/17	60
19653	14	Gran	50	W	(1739)	Ej säker	70 (V 1739/40)
19654	15	Gran	40	W	(1739)	Ej säker	60 (V 1739/40)
19655	16	Gran	39	W	1916	V 1916/17	60
19656	17	Gran	49	W	1916	V 1916/17	70
19657	18	Gran	55+ew	W	(1740)	Ej säker	85 (Sommar 1741)
19658	19	Gran	93	W	1798	V 1798/99	120
19659	22	Gran	50	W	1916	V 1916/17	70

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Majoriteten av virket är avverkat **vinterhalvåret 1916/17** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Detta virke finns i både takstol och väggar. Virket till prov 5, 7 10, samt 19 är avverkat **vinterhalvåret 1798/99** medan virket till prov 4 är avverkat **sommaren 1799**.

Virket till prov 14, 15 samt 18 korrelerar väl inbördes men har inte säkert gått att knyta till ett kalenderår. Ett mindre säkert dateringsförslag tyder på att virket kan vara avverkat vinterhalvåret 1739/40 samt sommaren 1741.

Sammanvägt tyder analysen på att byggnaden i sin nuvarande form är uppförd 1917 eller något år därefter med delvis återanvänt virke i konstruktionen. Möjligen härrör det återanvända virket från en tidigare byggnad på tomten.

Det samtida virket korrelerar väl inbördes vilket tyder på att detta är hämtat från ett gemensamt skogsområde. Virket avverkat vinterhalvåret 1916/17 korrelerar högt mot referenskrnologier från västra och södra delen av Götaland. Således kan virket vara relativt lokalt avverkat.

Det äldre virket, avverkat vinterhalvåret 1798/99 och den efterföljande sommaren korrelerar väl mot referenskrnologier från virke från flertalet arkeologiska utgrävningar i Göteborg, bland annat från Västlänken- och Masthugget-projekten. Virket bedöms härröra från den västra delen av Götaland, möjligen lokalt. Undersökningen av mangårdsbyggnaden på Brok kan således bidra till förståelsen för Göteborgs virkesförsörjning under 1700- och 1800-talet.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.